

# NAPREJ

„ Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke „

Štev. 83.

V Ljubljani, sobota dne 20. oktobra 1917.

Leto I.

## Češki spor.

(Konec.)

Modráček v svoji izjavi (»Pravo Lidu« od 12. septembra 1917) pred vsem revolucionira proti sistemu absolutizma v stranki, katerega predstavljajo: avtoriteta oseb, listov in korporacij pod zaščito sklenjene strankine discipline in monopolizacije listov. Vidi pravi razpor v socialno demokratični stranki sploh in povsodi v neenotnosti političnega in socialističnega mišljenja, torej v konfliktu duhov. Vendar predpostavlja, da so osebe kot nositelji tega različnega mišljenja prva ovira svobodnega razvoja. Tri glavne točke naj bi označevale stremljenje nove radikalno socialistične stranke: osebne premembe pri vodstvu stranke in politične, reorganizacija strankinih institutov, reorganizacija načelnega gledišča v političnih organizacijah, strokovnih in vzgojevalnih. Modráček graja predvsem, da je češka socialna demokracija preveč mehanično prevzela nazore socialne demokracije z Nemškega. Preveč se je politikařilo, t. j. poudarjalo pomen parlamenta, volitev in uprave. Docela se je zanemarjalo globljo lastno socialistično literaturo. Čisti materializem je že davno premagan, a nosijo ga še vedno posamezne osebe tako, da čisto več leži na njih, nego na programu. Končno dodaje, da je češka socialno demokratična stranka močna dovolj, da si dovoli »luksus« nove cepitve. Ta je potrebna, kakor kaže zgled nemške socialne demokracije, ki je bila že dolgo ločena v dve načelno različni struji, ki pa je vedno razglašala na javno enotnost, dokler 4. avgusta 1914 ni pokazal globoke razpoke v stranki.

V bistvu Modráček ne podaja bogzna kako novih misli, posebno pogrešamo obečanih načelnih točk. Smemo smatrati kakor neko uporabo Modráčekovih načel v praksi v članku I. H. Novy »Sjednocení českého dělnictva« (Akademie, čís. 11—12) Nový predvsem poudarja potrebo združenja vsega češkega delavstva v eno stranko. Ina pred seboj narodne socialce in socialne demokrate centraliste. Trdi, da je združenje z narodnimi socialisti mnogo lažje in naravnješe, nego s centralisti. Kar loči socialno demokracijo od narodnih socialcev bi bila teorija razrednega boja in socialnega prevrata. No, obe vprašanji čakate v socialni demokratični stranki sami in v teoriji socializma v obče še ostre revizije. Sklicuje se na izjave odličnih nemških socialnih demokratov, ki so tekom svetovne vojne opustili stališče razrednega boja in socialne revolucije ter prišli do sklepa, da je svetovna vojna pretrgala tenka vlakna mednarodne ideologije in privedla do spoznanja, da v napredku ljudstva ni odločujoči činitelj razred, ampak narod. O socializmu in revoluciji in razrednem boju misliti bo treba vse drugače »brez vsake religioznosti«. Iz tega bi sledilo, da je temeljno geslo nove struje: »narodni boj pred razrednim bojem!« Bližje to pojasni še od Novega narekovano razmerje s češkimi centralisti. Glavna zapreka združenja z njimi bi bilo njih stališče, da mora biti strokovna organizacija mednarodna, enotna in centralizirana. S centralisti bi bilo mogoče združenje le, ako se odreko svojim centraliziranim strokovnim organizacijam in svojemu anacionalnemu programu. Tu smemo pripomniti, da podlaga

Nový centralistom protinarodnost in brez-narodnost, dasi so isti vedno poudarjali, da stoje na brnskem programu leta 1899. Ni- liče drug nego dr. Kramář je na X. občnem zboru narodne svobodomiselnne stranke na Češkem 17. maja 1914 odprto priznaval: »Občna volilna pravica je privedla našo socialno demokracijo, da se je odkritosrčno priznala narodnemu praporju«, ter posebej pristavil, »da je češko delavstvo, če tudi politično nasprotno v nemških krajih ostalo češko in da je celo ono odpiralo pot v čisto nemške kraje med Nemce«. Podtikanje centralistom anacionalnosti, je torej iste vrednosti kakor pri nas od strani narodne radikalne stranke. Da se uspešnejše bore proti naraščajoči moči delavstva, podtikati mu morajo načela in taktiko, katera slovenska socialna demokracija sama brez ovinkov in odkrito zavrača. Glavni boj nove radikalne socialistične struje je torej obrnjen proti centralizmu socialne demokracije sploh in proti nečeškosti socialne demokracije posebej. Tudi Nový hoče najti nov ideal češkemu delavcu in na tem idealu graditi novo češko delavsko socialistično stranko. Hoče filozofsko utemeljitev novega gibanja etičnih idej in gospodarskega programa. Ne more pa povedati te nove vsebine novega ideala! Pred očmi mu je končno nov tip češkega socializma. Univerzalnega internacionalnega socializma ni, ta je gola abstrakcija, eksistira le narodnostni tip socializma, kakor je posebni francoski, ruski, angleški, nemški socializem itd. Fraza je, ako kdo trdi, da ni takih posebnih narodnih tipov socializma ali da je veljaven le en tip mednarodnega socializma, tip iz enega samega torila. Povsod preminjajo socializem vpliv miljeja in primes narodnega življenja. Izdelati se mora torej poseben češki socialistični tip in program. Ta mora biti izveden iz ekonomičnih posebnih razmer češkega naroda, iz njegove »duše«, njegovih »velikih tradicij« in njegovih sedanjih stremljenj. Same lepe besede, sama živa želja po izboljšanju, katera danes ne navdaja le češke socialne demokrate, ampak tudi nas skromne slovenske in socialne demokrate vsega sveta! Kar pozitivnega zasledimo v novi radikalni socialistični stranki češki je torej končno dvoje: 1. polna samostojnost strokovne in politične organizacije češke socialne demokracije, 2. sprejetje narodnostnega boja kot značilno točko programa.

Nujna potreba revizije politične in strokovne organizacije socialne demokracije izražena je splošno že v formuli: s a m o o d l o č i t e v n a r o d o v. Brez drugega mora tudi slovenska socialna demokracija delati na to, da pride do samouprave svojih strokovnih organizacij, a vedno v okviru mednarodne tesne združitev strokovnih organizacij vsega sveta, ker je gospodarski boj stvarno mogoč le potom internacionale. Samouprava je interno vprašanje vsake narodnostne skupine posebej in odvisna od moči dotične stranke. Majhna stranka, ki je nesposobna z lastnimi močmi zdržavati boje z mednarodno organiziranim kapitalom, ne more zahtevati one samostojnosti, nego velike stranke enega samega naroda, združenega v veliki državi. Po drugi strani je bratska dolžnost močnejše narodnostne organizacije v eni državi, da tesno stoji na strani šibkejšim. Vsa solidarnost bi prestala, ako bi se izvedla odcepitev in polna samostojnost vsake strokovne organizacije po-

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica šte. 6, 1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četr leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštne proste.

Inserati: Enostopna petič vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglasi in poslano vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

sebej — dokler se ne ustvari nadrejena skupna organizacija, ki bi vezala posamezne samoupravne strokovne skupine na skupno delo in družila v skupne boje.

Odklanjati pa moramo z vso odločnostjo stališče češkega radikalizma, da naj bo narodnostni boj odločilna točka programa socialne demokracije. O tem vprašanju razpravljamo že v svojem listu in treba bo jasno izpregovoriti o tem tudi na strankinem zboru.

Bojimo se, da je obečano radikalno gibanje češke socialne demokracije precej velik ogenj kupa dračja.\* Posebno moramo obsojati, da se prvi nastop te radikalne stranke tako malenkostno veže s pouličnim nastopom nacionalističnih strank proti osebni drži. Šmerala. Slovenski socialisti smo konsekventno iz prvega početka svetovne vojne ogorčeno obsojali oportunizem. Prav bolelo nas je vse to, kar se očita drju. Šmeralu, in kar se lahko očita celi nemški in celi češki stranki. S kakimi bridkimi občutki smo odlagali list za listom ali že nemški ali že češki ali že italijanski, ki so pisarili tako, kakor je narekovala cenzura. Jaz vsaj za svojo osebo sem bil vedno prepričan, da bi socialna demokracija avstrijska prav nič ne izgubila, ako bi vztrajala konsekventno na stališču odločnega boja proti absolutizmu in šovinizmu, pa tudi če so list za listom ustavili. Prepričan sem, da bi triletna samota in molk v socialni demokraciji vzbudilo končno tako notranjo silo, da bi morala buktniti na dan in da bi bila ta sila zmagovita.

Za danes torej slovenski socialni demokrat s pomisleki sledi novemu gibanju češkega radikalizma, dokler se ne otrese prvega fanatizma in dokler nam ne poda obečanih novih idej, ki naj bi socialno demokracijo res preosnulo in oživele.

Odkrito veselje meščaiskih čeških strank nad novim radikalnim socializmom nas pa ravno tako malo moti, kakor ono bujno veselje našega nacionalističnega časopisja nad nesocialističnim člankom sodr. M. Ruleja v našem listu.

## Vojna.

**Avstrijsko vojno poročilo.** Dunaj, 19. okt. (Kor. ur.) Na vzhodnem bojišču in v Albaniji in pri avstro-ogrskih četah nič novega. — **Italijansko bojišče:** Na tirolski in koroški fronti so bili predvčerajšnjem in večeraj na nekaterih mestih krajevni boji. Naše čete so napravile 300 ujetnikov in so dobile vojno orodje. Ob Soči navadno artiljerijsko delovanje. — Šef generalnega štaba.

**Nemško vojno poročilo.** Berlin, 19. okt. (Kor. ur.) **Zapadno bojišče:** Arm. sk. prestol. Ruprehta Bavarskega: Artiljerijsko bojno delovanje v Flandriji je bilo zopet večeraj zelo močno ob obrežju ter med Ysero in Lyso. Zlasti močan ogenj je bil ob gozdu Houthouster, pri Paschendaele in med Ghelveldom in Zandvoordom. — Arm. sk. nemškega cesarjeviča: Po deževnem jutru je narastla večeraj opoldne artiljerijska bitka zopet do največje sile in sicer severno od Soissons in divja od takrat neprestao s silno uporabo municije. Po bobnajočem ognju so zjutraj prodirali pri Vauxaillonu, zvečer na vsej fronti do Braye močni francoski poiz-

\* Opomba uredništva: Članek je bil pisan še izvršeno spravo med češkimi socialisti.

vedovalni oddelki. V krajevnih bojih smo povsod zavrtili sovražnika. Na sosedne odseke in na ozemlje za hrbtom naše bojne fronte je nasipaval sovražnik motilni ogenj, ki smo ga krepko vračali. V vzhodnem delu Chemin des Dames so napadli Francozi trikrat naše postojanke severno od mlina Vaucière. Vselej smo jih krvavo zavrtili. Pri drugih armadah ni bilo vsled dežja in megle posebnega bojnega delovanja. Naši nasprotniki so izgubili včeraj 12 letal. Med temi jih je bilo 6 iz brodovja, ki je metalo bombe na Roulers in Jugelmünster, kjer so povzročile bombe precejšnjo škodo na hišah. — Vzhodno bojišče: Pod poveljstvom generallajntanta von Estorffa so zavojevale naše čete zapadni breg otoka Moon. V ostrem prodiranju smo pomandrali Ruse, kjer so se upirali. Do opoldne je bila vsa črta v naši posesti. Ujeli smo dva ruska pehotna polka z 5000 možmi. Plen je obilen. Na otoku Oesel smo ujeli en divizijski štab in tri brigadne štabe. Naše pomorske bojne sile so imele več bitk v vodovju ob Moonu s sovražnimi bojnimi ladjami. Rusko linijsko ladjo »Slava«, s približno 13.000 tonami smo obstreljavali in je zgorela ter se potopila. Letalci so nas dobro poučevali, kje so sovražne čete. Udeleževali so se bojev na morju in na kopnem z bombami in strojnimi puškami. — Na rusko-rumunski fronti na kopnem in na macedonskem bojišču nobenih posebnih dogodkov. — Prvi gen. kv. mojster: von Ludendorff.

## Poziv.

Ljubljenca slovenskega naroda, dr. Janeza Ev. Kreka nam je vzela nemila smrt; njegovih idej pa ne vzame nobena smrt, ne zatara nobena sovražna sila. Po čemer so hrepeneli že v davnih časih najplemenitejši rodoljubi, kar so pripravljali najbistrejše duhovi, kar je nezavedno tlelo v vseh slovanskih srcih, to je vzplamtelo zadnje dni v mogočen kres, ki je ožaril ves slovanski jug, kres, zažgan od ognjivite Krekove besede, ki je vtelesila v silnem duhu spočeto idejo svobodne jugoslovanske države pod habsburškim žezlom. Ta ideja živi in gori v vseh slovenskih srcih, kar jih ni še okužil hlapčevski duh, kar jih ni še pohujšala sebična zavist.

Po načelih krščanske vere, da so ljudje vsi bratje, vsi enakopravni, da je sužnost Bogu in poštenim ljudem zoprna, je zahteval veliki rajnik tudi za svoje rojake svobodo in enakopravnost. Kaj čuda, da je tako pravična, tako krščanska, tako človeška zahteva hipoma prešinila vsa slovenska srca, na mah zedinila in združila vse slovenske stranke! Misli in želje vseh Slovencev je izrekla Krekova beseda, in Krek je postal vseh Slovencev klicar in zaščitnik in vodja.

Vse svoje velike dušne in telesne moči je posvetil ta veliki mož ljubljeni domovini; zanj je naposled dal svoje življenje. In Slovenci so to spoznali; dokaz je bridka žalost po vseh krajih, koder biva slovenski rod, dokaz veličastni pogreb. Spomin Krekov bo živel v slovenskih srcih vekomaj. To pa ni zadosti. Veliki rajnik je ljubil svoje rojake ne samo v srcu; delal in trpel je zanje vse žive dni. Bolj kot njegovemu spominu je treba Krekovega spomenika Slovcem, da vsaj nekoliko izkažejo v dejanju svojo hvaležnost, da poplačajo nekoliko svojega dolga svojemu dobrotniku. Treba je spomenika v dokaz, da znajo Slovenci častiti svoje velike može, da bodo vedeli pozni rodovi, komu so hvalo dolžni za svojo rešitev, da bo imela mladina pred očmi zgled, kako se pridobiva vsega naroda hvaležnost in ljubezen.

Podpisani odbor si je postavil nalogo poskrbeti, da se dvigne v beli Ljubljani dostojen

spomenik dr. Kreku, in z zaupno prošnjo se obrača do vseh Slovencev in tudi do drugih Slovanov, ki so poznali, ki so čislali in ljubili rajnika, da prispevajo po svojih močeh v dosego blagega namena, da počasti spomin velikega moža.

V Ljubljani, 20. oktobra 1917.

Odbor za Krekov spomenik:

**Dr. A. Korošec,**

načelnik „Jugoslovanskega kluba“  
častni predsednik.

**Dr. Fr. Detela,**

vladni svetnik  
predsednik.

**Dr. Ivan Tavčar,**

župan ljubljanski.  
podpredsednik.

**Dr. Fr. Jež,**  
tajnik.

**Ignacij Zaplotnik**  
blagajnik.

**Anton Kristan, Bogumil Remec, Rihard Jakopič, Oton Zupančič, Mihael Moškerc,**  
odborniki.

## Politični pregled.

= **Stockholmska konferenca končana?** Iz Stockholma poročajo, da je ustavil holandsko-skandinavski odbor, ki je pripravljajal mednarodno socialistično konferenco, svoje delovanje.

= **Jugoslovansko ujedinjenje in nadškoj Stadler.** Sarajevski nadškoj Stadler je poslal cesarju spomenico glede ujedinjenja jugoslovanskih plemen. V spomenici pravi, da je bila storjena leta 1867 usodna napaka, ko so odtrgali Dalmacijo od Hrvaške in priklopili en del Ogrski, drugi del pa Avstriji, tako da je izgubila Hrvaška vodilno vlogo. V spomenici prosi vladarja, naj združi jugoslovanska ozemlja in sicer Dalmacijo, Hrvaško, Istro, Kranjsko, Koroško in Štajersko do Drave. Ogrska ni niti zgodovinsko niti politično upravičena, da bi imela primorje in pot Ogrske do morja je mogoča le preko trupla Hrvaške. Stadler prosi cesarja, naj sprejme dva njegova zaupnika, ki natančno obrazložita Stadlerjeve načrte.

= **Nemški Nacionalverband** se je končno razletel na vse konce in kraje. Sedaj iščejo novo obliko združitve, ki jo upajo najti do konca prihodnjega tedna.

= **Dogodki na Ruskem.** Iz Odese poročajo londonskim »Times«, da se razširjajo nemiri s kmetov tudi v mesta. — »Secolo« poroča, da so imele volitve za mestne uprave v moskovskem okraju sledeči uspeh: 560 boljševikov, 80 socialistov Kerjenskijeve smeri in 168 kadetov. Vse neekstremne socialno revolucionarne struje so propadle.

= **Obtožnica proti Kornjilovu se odtegne?** »Novaja Žizn« poroča, da je izvedela od zagovornika generala Kornjilova, odvetnika Naklokova, da je obtožba proti Kornjilovu zaradi veleizdaje že odtegnjena. Vlada je namreč sama odredila, naj koraka tretji kavalerijski zbor proti glavnemu mestu. Razen tega so ugotovili, da ni trpel boj na fronti zaradi pohoda proti Petrogradu. Tudi obtožba zaradi upora in zoperstavljanja vojaški oblasti se odtegne, ker je podpisal dekret, s katerim je bil Kornjilov odstavljen le Kerjenskij, med tem ko so podpisali njegovo imenovanje vsi člani ministrstva. Kornjilov je bil zato upravičen, da ne prizna odslovitve.

## Državni zbor.

Dunaj, 19. oktobra.

V poslanski zbornici se je danes nadaljevala debata o proračunskem provizoriju. Početkom seje sta poslanca Hummer in Teufel vložila načrt glede razdolžitve državnih uslužbencev.

Prvi govornik v proračunski debati, poslanec sodrug Diamand se je bavil z u-

radom za prehrano ter zlasti s težavami prehrane v Galiciji. Krompirja se je letos v Galiciji razmeroma mnogo pridelalo in lahko bi se bilo pomagalo tudi onim deželam, kjer primanjkuje krompirja, a tozadevni dogovori so se izjalovili, ker je posegla vmes vojna uprava.

Prehrana ljudstva ni le vprašanje naše življenske možnosti za bodočnost, temveč je tudi vprašanje vojne odločitve in zato visoko politično vprašanje. Doživeli smo gospodarski preobrat v navidezno tako enostavnem vprašanju, da se nadomesti gospodarstvo posameznika s skupnim gospodarstvom. Ta preobrat je v svojih posledicah nepregleden. Problema o prehrani ni mogoče rešiti drugače kakor z gospodarsko diktaturo. Vsilili so nam institucije, ki imajo videz diktature za prehrano, a v bivstvu niso to. V vprašanju prehrane smo sedaj zato v tako težki situaciji, ker je uprava odpovedala in ker nimamo nobenega faktorja, ki bi združeval vsa vprašanja prehrane v svoji roki in bi podredil vse drugo rešitvi tega problema. Urad za prehrano bi moral imeti neomejene pravice, da bi smel odrediti preko poljedelskega, železniškega in trgovinskega ministrstva, in kar je seveda še važnejše, da bi jih smel tudi izvrševati. Diktator za prehrano ne bi smel biti podrejen ne vojnemu ministrstvu, ne armadnemu vrhovnemu poveljstvu, ker vprašanja prehrane ni mogoče rešiti drugače, kakor da se ga reši z enega mesta skupno za armado in civilno prebivalstvo. (Odobrovanje). Kar se tiče našega razmerja z Ogrsko glede prehrane, tudi ni mogoče napraviti red drugače kakor na ta način, da dobi vso stvar le ena oseba, diktator za prehrano.

Prav tako neodločno in polno nasprotje kakor pri vprašanju prehrane, je postopanje vlade v določevanju cen. Vlada se je zadnji čas aktivno pridružila oderuštvi s cenami. Vlada je poizkušala, da pridobi sebi doklado na sladkor, da spravi dobiček pri kavi, ki jo izdeluje sama in sedaj predlaga še poslanec Hummer doklado pri špiritu v znesku 1400 krom pri hektolitru, ki naj jo dobi vlada. S kakšno glorijo se lahko obdajajo vojni oderuhi, če vlada sama strehni po dohodkih, prihajajočih iz navijanja cen. Sodrugi Diamand pozivlja končno vlado, naj stori v vprašanju prehrane svojo dolžnost in naj se zaveda obstoječih nevarnosti.

Poslanec Markhl je uvodom svojih izvajanj naglašal težave glede prehrane na Štajerskem, ter se v nadaljnjem svojem govoru bavil s političnimi težnjami slovanskih strank v Avstriji. Zastopniki Čehov in Jugoslovancev — je rekel Markhl — odrekajo državi v časih težkega boja za obstoj potrebna sredstva ter vztrajajo pri svojih proti obstoju države naperjenih zahtevah. Jugoslovani, ki se pritožujejo, da so prikrajšani v svojih narodnih pravicah, zahtevajo popolno narodno in gospodarsko brezpravnost nemškega ljudstva na jugu ter izključno gospodarstvo v Trstu in ob Adriji. V času, ko imajo svojega ministra, si upajo Slovenci trditi, da so jim vrata k višjim državnim službam zaprta. In ta minister ostane na svojem mestu, čeravno Slovenci odrekajo državi sredstva za nadaljevanje vsiljene ji obrambne vojne. Govornik omenja nadalje, da so se visoki slovenski dostojanstveniki izjavili za deklaracijsko politiko in proti nemštvu na jugu. Stališče jugoslovanskih politikov da je napotilo Nemce, da odklanjajo vsako misel o pogajanjih glede narodnopolitičnih zahtev Jugoslovancev. Končno je Markhl zahteval, da vlada v polnem obsegu zadovolji nemške zahteve in da varuje nemške koristi na jugu monarhije.

Poslanec dr. Korošec, ki je govoril v slovenskem in nemškem jeziku, je predvsem ugotovil, da so hrabri sinovi Slovencev, Hrvatov in Srbov v tej strašni vojni, njihovi zastopniki pa v parlamentu dokazali svojo požrtvovalnost za cesarja in domovino. Če se je jugoslovanski klub sedaj odločil, da glasuje proti proračunskemu provizoriju, zgodi se to, ker je naša in z nami po-

vsem solidarnega jugoslovanskega ljudstva trdna volja, da izrečemo vladi naše popolno nezaupanje. Govornik opozarja, da vlada nasproti jugoslovanskemu problemu ni le pasivna, marveč naravnost sovražna. Če se merodajni faktorji monarhije nečejo baviti z jugoslovanskim vprašanjem, potem bo storil to forum izven monarhije. Dr. Korošec je pojasnjeval nadalje, kako so Jugoslovani brez vsakega varstva izpostavljeni vsenemški ekspanziji in da vlada do sedaj ni ničesar storila, da bi odstranila posledice sistema, ki meri na zatiranje Jugoslovancev. Jugoslovani so se vsled tega odločili za brezobziren boj proti sistemu, ki smatra Jugoslovane in njih dežele le za kolonialno ozemlje tujih ljudstev s posebnimi predpravicami (živalno pritrjevanje Jugoslovancev).

Poslanec Glabinski izjavi, da Poljaki trdno vztrajajo na programu samostojne, ujedinjene poljske države z lastnim morskim obrežjem in pristanom. To mednarodno vprašanje more rešiti le svetovni kongres. Poljaki so prepričani, da bo sprevidel tudi grof Czernin, da je pravilna rešitev poljskega vprašanja v interesu cele Evrope in tudi v pravem interesu monarhije in habsburške dinastije. Poljski klub je sklenil, glasovati za proračunski provizorij, predpostavlja pa, da bo tudi vlada izpolnila svoje obveznosti napram deželi.

Poljski klub je bil sklenil včeraj, da odpošlje brzojavko na vladarski svet v Varšavi. To brzojavko so zavrnili, ker je bila sestavljena v poljskem jeziku. (Čujte! Čujte!) Ali naj mar uvede samostojna poljska država nemščino kot prometni jezik?

Končno še poudarja Glabinski, da so prignala poljski narod v opozicijo proti vladi le nasilja, izvršena proti njemu. Poljsko smatrajo med vojno kot sovražnikovo deželo in kakor v Srbiji so postavili tudi tukaj državna poveljstva.

Poslanec Pavlok naglašja lojalnost češkega ljudstva v Šleziji ter njega požrtvovalnost za domovino in cesarja ter se pritožuje o zatiranju češkega ljudstva.

Poslanec dr. Tresić-Pavičić je ostro šibal persekucije, katerim je bilo izpostavljeno srbsko ljudstvo v Dalmaciji, Bosni in Hrvatski po atentatu v Sarajevu in v poteku svetovne vojne. Grajal je razmere, o katerih so morali živeti internirani in konfinirani jugoslovanski državljani ter izjavi, da Jugoslovani zahtevajo ujedinjenje vseh jugoslovanskih dežel v samostojno državo. Neumljivo je, zakaj se ministrski predsednik upira samoodločbi ljudstev in ujedinjenju jugoslovanskih dežel. Dr. Tresić predlaga ustanovitev iz zastopnikov vseh strank obstoječe komisije, ki naj bi prepotovala jugoslovanske dežele, ugotovila tamošnje dogodke ter poročala državnemu zboru, da se zamore dovoliti primerna odškodnina ter krivci eksemplarično kaznovati. Govornik je razpravljajal potem na drastičen način o neznosni bedi, ki vlada v zapuščeni Dalmaciji. Lakota v Dalmaciji je tako velika, da lačni poštni uradniki jemejo pakete, za katere mislijo, da vsebujejo živila. Ne dovoljuje se, da bi se živila uvažala iz Hrvatske, ker gre do živila vsa v Nemčijo. Poslanec Tresić-Pavičić končno izjavi, da bo glasoval proti proračunskemu provizoriju.

Poslanec Faidutti je opozarjal na veliko bedo, ki je vsled vojne nastala na Goriškem ter zahteval, naj se pospeši vrnitev beguncev v domačijo, naj se jim prekrbe živila, obleka in gospodarsko orodje. Naglašal je hrabrost goriških in primorskih sinov na bojnem polju, grajal trdo ravnanje z interniranci in konfiniranci ter zahteval, da se tudi ti ljudje že končno vrnejo v domovino.

Poslanec Roškar je razpravljajal o gospodarskih zahtevah, o vojaških dopustih v prilog kmetijstvu ter o rekvizicijah naglašajoč, da se je v južni Štajerski v mnogo višji meri rekviriralo kakor v ostalih delih

dežele. — Poslanec Matakiewicz se je bavil z raznimi željami kmetijskega in malomestnega prebivalstva v Galiciji.

O predlogu poslanca dr. Tresića je imenil predsednik, da ta predlog ni v nikaki zvezi z računskim provizorijem; poslanec Tresić naj ga torej eventuelno vložiti kot samostojni predlog.

Debata se je potem zaključila. Prihodnja plenarna seja bo v torek.

## Dnevne beležke.

— **Vrednost Pollakovih popravkov.** Usnjarska tovarna Pollakova v Ljubljani nam je poslala takrat, ko smo poročali o vtihotapljanju živil, popravek, v katerem je skušala sebe popolnoma oprati v javnosti. Popravke smo prinesli mi in tudi drugi listi. Te dni se je vršila obravnava in je bil g. Pollak obsojen na 5000 K globe. Preiskave proti drugim obtožencem se najbrže še vrše. Kazen je majhna za moža, ki je zaslužil ogromne zneske v tej vojni, toda moralno je ta obsodba prav velikega pomena, ker nam izpričuje tihotapsko moralo boljše družbe. Naše poročilo je bilo torej takrat resnično. Pollak je pa pregovoril delavstvo, da je šlo zanj v ogenj, mu obljubil za to ljubav nekaj ugodnosti, o katerih pa pozneje ni hotel ničesar vedeti. Nasprotno se je zgodilo. Pollak in njegovi sokrivci nastopajo od takrat proti delavstvu z neobzirno nervoznostjo, dasi delavstvo pri vsej stvari nima prav nikakršnega deleža, in ni prav nič zakrivilo, če je vsa stvar prišla v javnost in pred forum pravice. Vso stvar je spravila na dan dolžnost človekoljubja, dolžnost samoohrambe prebivalstva, ki mora z vso odločnostjo nastopiti proti kršitvam aprovizacijskih uredb, če hoče vsaj nekoliko lajšati socialno bedo, ki jo povzroča vojna. Prepričani smo, če bi izvedba aprovizacije bila izvedena tako vzorno, da bi se taka, tukaj gre namreč le za blago, ki je bilo vredno okolo 800 K, tihotapstva, ki se vrše tudi drugod še v mnogo večjem obsegu, preprečila, da bi v aprovizaciji ne imeli take mizerije kakor jo imamo. — O tej tovarni bi lahko še napisali več, če bi ne imeli cenzure; vprašamo pa g. Pollaka, zakaj preganja ljudi ki so mu zaslužili milijone v potu svojega obraza in ob skromnih mezdah, kakor jih nimajo menda nikjer v Avstriji?

— **Vseslovenski odbor za preskrbo invalidov.** V zmislu resolucij »Dobrodelnega shoda« se je sestavil v Ljubljani odbor, ki naj ima v soglasju s tozadevnimi državnimi in drugimi akcijami v rokah osrednje vodstvo vseh zadev, ki se tičejo preskrbe invalidov, stanujočih po slovenskih pokrajinah. Podoben odbor imajo tudi na Dunaju in drugod. V odboru so zastopane vse stranke in tudi nekaj invalidov. Odbor bo naprosil tudi knezoškofijstvo, deželni odbor, mestni magistrat in trgovsko zbornico, da odpošljejo vanjga svoje zastopnike. — Ker nam pa mora biti na srcu usoda vseh slovenskih invalidov, zato naj bi se po izvenkranjskih pokrajinah zasnovali pokrajinski podobori. Naši invalidi po bolnišnicah in drugod tožijo, da so preveč pozabljeni. Vprašujejo tudi, kje so vse tiste zbirke, ki smo jih pri nas že toliko imeli, od katerih pa, pravijo, oni niso nič dobili. Zato se bo odbor obrnil do slovenske javnosti, do dobrodelnih zavodov in zlasti še do onih, ki jim je bila med vojno gmotna sreča mila, naj se spomnijo naših invalidov z darovi. Ta denar ne bo šel v graške in dunajske centrale, ampak se obrne neposredno našim rojakom v prid. O sestavi in delovanju tega odbora drugič več. Pisarniške posle bo opravljala »Dobrodelna pisarna« (Kolodvorska ulica, 35), kjer se lahko tudi oddajajo darovi v denarju ali v blagu.

— **Samomor.** Danes zjutraj so potegnili iz Ljubljance na Šentjakobskem nabrežju starjšo žensko. Poleg tega, da je skočila v vodo, si je prerezala tudi žile na vratu in rokah.

— **„Ker ni potrebe.“** S temi besedami odklanjajo prav pogostoma vzdizevalne komisije prošnje za državni prispevek. S tem razlogom je bil zavrnjen tudi Janaz T. v Krnicah

pri Idriji, ki je prosil pri komisiji v Logatcu državni prispevek, ker je bil vpoklican njegov 18letni sin, ki mu je doma pomagal pri preživljanju esmeroglave družine. Proti zavrnilnemu odloku se je vložila potom Deželne pomožne pisarne v Ljubljani pritožba na upravno sodišče in se je v njej zlasti poudarjalo, da z razlogom „ker ni potrebe“ ni pravzaprav nič rečenega in da se stranki tudi povedalo ni, kakšne pomisleke je imela vzdrževalna komisija proti navedbam, ki se nanje opira zglastev za državni prispevek. Upravno sodišče je z odločbo od 2. avgusta 1917 št. 20.645, ki je te dni došla, ugodilo rečeni pritožbi in razveljavilo izpodbijani odlok zaradi pomanjkljivega postopanja. V razlogih pravi upravno sodišče, da iz utemeljitve („ker ni potreben“) ni jasno, ali je smatrala komisija, da prositelj in njegovi svojci niso zavisni od delavnega dohodka vpoklicanega sina (odst. 1 § 3 zakona o prispevku k preživljanju) ali pa je smatrala le, da ni ogroženo preživljanje prositelja v zmislu odst. 3 istega zakona. Potem pa komisija tudi, naj je smatrala to ali ono, ni prijavila stranki dejanskih okoliščin, ki so se jej zdele za odlok merodajne, tako da stranka ni bila v stanu zavzeti proti temu stališče in ponuditi svoje protidokaze. Ker torej ni le negotovo, kateri dejanski položaj je bil za komisijo merodajen, temveč se je tudi kršilo načelo pravnega zaslišanja stranke, zato se je moral izpodbijani odlok razveljaviti.

— **Državni prispevek za preživljanje in c. kr. logaško okrajno glavarstvo.** Iz Idrije nam pišejo v tem oziru: Vse one, ki so upravičeni, da dobivajo državni prispevek za preživljanje, opozarjamo s tem, da vlagajo svoje prošnje izključno pri mestni občini, pritožbe pa pri c. kr. notariatu v Idriji. Zasebnik ne sme delati nobenih prošenj, ker bi bilo to brezuspešno. Na drugi strani pa slišimo, da posluje komisija za odmero državnega prispevka pri c. kr. okrajnem glavarstvu v Logatcu zanikerno, ker mesece in mesece rešuje prošnje, a jih ne reši. Sedaj se je zvišal državni prispevek za svojce vpoklicancev, v teh težkih časih delavski ljudje komaj čakajo, da dobe, kar jim gre, zlasti rudarske žene z več otroki, ko morajo vse kupovati — poklicana oblast jim pa zavlačuje zakonito priznan denarni prispevek. Pričakujemo z vso gotovostjo, da zaleže ta opomin, da se zgane okrajna komisija v Logatcu in začne poslovati točno; sicer bi bili primorani se pritožiti na višjem mestu.

— **Delavstvo ni dosledno.** Iz Idrije nam pišejo: O rudniški aprovizaciji v Idriji smo čuli ves čas vojne pritožbe. Ustanovila se je „Vojna zveza“ z namenom, da bo delavstvo potom svojih zadrug z blagom enakomerno preskrbljeno, kjer bo imelo tudi nekaj govoriti. Toda glej čudo! Od vseh aktivnih delavcev se je priglasilo na aprovizacijo k Občnemu kons. društvu samo 58 s 245 osebami. Vsi drugi so po večini ostali v rudniški aprovizaciji. S tem je delavstvo dokumeentiralo, da so bile njih pritožbe neosnovane in dokazalo, da noče samo sebi gospodariti. Privatnih članov se je priglasilo k aprovizaciji v Občnem kons. društvu 101 s 439 osebami. Precejšnja razlika!

— **Politična cenzura.** Odlok višjega državnega pravdnštva za Štajersko, Koroško in Kranjsko oprošča državne pravdnike od politične cenzure in jih odkazuje zopet svojemu pravemu poklicu. Kakor v mirnem času bodo sedaj zopet zaplenjene tiskovine po § 487 kazenskega tiskovnega reda, ki se izdajajo proti predpisom tiskovnega zakona.

— **25 letni jubilej** Gosp. R. Sitter, prokurist tvrdke Ivan Jax in sin, tovarniška zaloga šivalnih in pisalnih strojev v Ljubljani, je obhajal 15. t. m. 25letnico svojega delovanja pri omenjeni tvrdki. Jubilar je v vseh 25 letih neutrudljivo deloval za prosperiteto tvrdke, katera se mu v veliki meri zahvaljuje, da je tvrdka tako na ugledu kakor na razvoju pridobila. Zelimo mu obilo sreče!

— **O vojskovanju s potapljalnimi čolni** bo nocoj v Kino Central v deželnem gledališču v dobrodelne namene, predvajajoč slike in filme, predaval g. linijski poročnik Wickerhauser iz vojnega poročevalskega stana. Cene prostorov so navadne. Začne se predavanje, ki bo seveda nemško, ob pol devetih.

## Aprovizacija.

**Premog.** V kratkem se objavi razglas magistrata radi premoga in drugega kuriva. Opozarja se že sedaj na sledeče: Premog se bo oddajal od 4. novembra naprej le na karte za premog. Vsaka stranka, ki hoče imeti karto za premog, mora izpolniti za to predtiskano vprašalno polo, v kateri se mora natančno navesti: 1. Kolikokrat na dan se kuha na štedilniku, 2. koliko peči se kuri v prostorih katere rabi stranka zase in koliko peči se kuri v prostorih, katere oddaja stranka podnajemnikom ter 3. koliko ima stranka drv in premoga. 4. Podnajemniki, to so tiste stranke, ki niso najele stanovanja od hišnega gospodarja, temveč od kake druge stranke v hiši, ne dobe teh vprašalnih polj, ker mora glede peči, ki so v prostorih podnajemnika podati izjavo ona stranka, ki je oddala podnajemniku stanovanje. — Hišnega gospodarja se smatra kot hišno stranko. 5. Vprašalne pole se bodo dobile pri krušnih komisijah, ko bo objavljeno v listih. 6. Izpolnjene vprašalne pole se morajo oddati hišnemu gospodarju, ki predloži vse vprašalne pole svoje hiše pri krušni komisiji in sicer ali osebno ali pa po kaki tretji osebi, kateri mora hišni gospodar v to svrhu izročiti vse vprašalne pole in pa hišno legitimacijo. Od strank samih se vprašalne pole ne bodo sprejemale, če ne predlože tudi hišne legitimacije. 7. Vprašalne pole mora podpisati hišna stranka in hišni gospodar, katere sta tudi odgovorna za resničnost podatkov. Če ima kdo izven svojega stanovanja najete za obrt še posebne prostore, mora predložiti vprašalno polo v podpis tudi onemu hišnemu gospodarju, od katerega ima najete obrtne prostore. 8. Prestopke zaradi nepravilne napovedi v vprašalni poli itd. bo kaznoval mestni magistrat po § 18. že objavljenega ukaza c. kr. deželnega predsednika za Kranjsko z denarno globo do 20.000 K ali z zaporom do 6 mesecev.

**Meso ubožne akcije.** Od več strani prihajajo pritožbe glede kakovosti mesa. Mestna aprovizacija obžaluje, da ne more postreči prebivalstvu z boljšim blagom. Klavno živino preskrbuje deželno mesto.

**Krompir za IV. okraj.** Mestna aprovizacija bo oddajala v ponedeljek, 22. oktobra, v torek, 23. t. m. in v sredo, 24. t. m. strankam četrtega okraja na Dunajski cesti pri Mühlisnu krompir. Določen je tale red: v ponedeljek, 22. t. m. dopoldne od 8. do 9. št. 1 do 100, od 9. do 10. št. 101 do 200, od 10. do 11. št. 201 do 300, popoldne od 2. do 3. št. 301 do 400, od 3. do 4. št. 401 do 500, od 4. do 5. št. 501 do 600. V torek, 23. t. m. dopoldne od 8. do 9. št. 601 do 700, od 9. do 10. št. 701 do 800, od 10. do 11. št. 801 do 900, popoldne od 2. do 3. št. 901 do 1000, od 3. do 4. št. 1001 do 1100, od 4. do 5. št. 1101 do 1200. V sredo, 24. t. m. dopoldne od 8. do 9. št. 1201 do 1300, od 9. do 10. št. 1301 do 1400, od 10. do 11. št. 1401 do konca. Vsaka oseba dobi 10 kg, kilogram stane 30 vin.

**Meso za gostilne.** Mesto danes bo oddajala mestna aprovizacija meso gostilničarjem jutri, v nedeljo, dne 21. t. m. dopoldne.

**Nakazilo moke trgovcem.** Trgovcem se bo oddajala moka v ponedeljek dne 22. oktobra 1917 ob 9. uri v mestni posve-tovalnici.

**S seje mestnega aprovizačnega odseka.** Moke za peko kruha še do danes ni dobila mestna aprovizacija toliko, da bi mogli biti brez skrbi, da bo Ljubljana preskrbljena s kruhom. Bati se je najhujšega. Prav lahko se zgodi, da bo mesto čez nekaj dni brez kruha. 150 vagonov žita, ki je bilo namenjeno za Kranjsko, je vsled transportnih težkoč ostalo na Štajerskem. Vodstvo aprovizacije je ponovno opozorilo vsa merodajna, vodilna mesta na pretečo nevarnost. Strašne posledice znajo nastati, če bo ostalo prebivalstvo brez kruha. Odgovornost za to gotovo ne zadene aprovizacije. Z vsem so

nas že tako na tenko odmerili in sedaj še na enkrat kalamiteta z moko. Zakaj je ravno Ljubljana vedno prizadeta? Znano je, da je n. pr. že lansko leto sosedna Štajerska vedno dobivala na izkaznice polno racijo moke, dočim se je Ljubljano dosledno prikrajševalo. Z večnimi obljubami, saj dobite vse naknadno, za kar ste sedaj prikrajšani, ne bodo želodci polni, posebno ne, če se obljub nikdar potem izpolnilo ni. Ljubljana prav ničesar drugega ne zahteva, kakor to, da se ji da tisto, kar druga mesta že dobivajo. Ker so skladišča aprovizacije malone prazna in moke od nikjer ni, bo mogoče razdeliti na močne karte le po 1/2 kg moke za kuho. Prebivalstvo je zopet prikrajšano že pri tako pičli, postavno zagotovljeni raciji. Aprovizacija je povzela energične korake, da dobi naknadno prikrajšane množine moke. C. kr. vlada je celo zagotavljala, da dobi mesto poleg običajne racije še nekaj več moke nakazane. Sedaj pa zaostajamo še za običajno racijo. To nikakor ne gre! Še hujše perspektive se kažejo o preskrbi s krompirjem. Mesto objavljenih 400 vagonov, je prejela aprovizacija do danes komaj 50 vagonov krompirja. To je še manj kot lansko leto! Več kot polovica Ljubljane si je lansko leto preskrbela krompir na deželi. Letos je to nemogoče. Glede preskrbe s krompirjem so Ljubljano popolnoma odtrgali od dežefe, in če si kdo vendar le osmeli, da prinese par kilogramov krompirja z dežele, mu ga po cestah in mitnicah konfiscirajo. Prebivalstvo je zato navezано zgolj na aprovizacijo, in s 3 kilogramčki na osebo za 14 dni je malo težko izhajati, če drugih živil ni. Kakor pa danes kaže, še te skromne množine aprovizacije ne bo mogla redno razdeljevati, ker je dovoz krompirja malone odpovedal. Tudi glede krompirja je aprovizacija že nešteto-krat opozarjala c. kr. vlado, da mora biti mesto takoj jeseni preskrbljeno, ker je po lanskih izkušnjah potem prepozno. Danes mora dobiti vsakdo vtis, da se vse odlašuje in zavlačuje. Zopet vse polno obljub in nikjer krompirja. Aprovizačni odsek ob zadnji uri opozarja vse poklicane činitelje, da preidejo od obljub k dejanjem. Težka bo odgovornost pred lačnim prebivalstvom, če se ne zastavijo energično vse sile, da dobi Ljubljana krompir. Brez krompirja prebivalstvo živeti ne more! Ljubljansko okolico so preplavili razni prekupci in kupujejo, ker je zelje zaseženo v velikih množinah svežo repo. Do 100 vagonov repe se je naložilo že na ljubljanskih in okoliških kolodvorih in prevažajo repo v Trst in druge kraje. Mestna aprovizacija je že pred sezono prosila deželno vlado za rekvizicijo repe. Do danes še ni nobenega odgovora. Rekvizicija se bo pač izrekla, ko že repe ne bo. Repe so nakupili spekulanti nešteto vagonov po 65 do 80 K za 100 kg. Očitno in nesramno prekoračenje ravnalnih cen. Več vagonov, preko ravnalnih cen plačane repe, je mestni magistrat zaplenil in izročil aprovizaciji, ki razdeli repo med prebivalstvo. Repe se bo razdeljevala pri ubožni akciji, kakor tudi po normalnih cenah onim, ki niso deležni ubožnih akcij. Aprovizacija ima na razpolago malo množino kavinega nadomestka. Blaga pa ni toliko na razpolago, da bi ga mogla dobiti cela Ljubljana. Zato se kavin nadomestek razdeli najprvo okrajem na periferiji mesta. Ko pridejo zopet nove pošiljatve, dobe kavin nadomestek drugi okraji. Razdelini načrt se še objavi. S petrolejem je neznosna kalamiteta. Skromne zaloge bo mestna aprovizacija razdelila. Premoga ni. Niti najnujnejšim zahtevam prebivalstva, ki hoče premog za vsakdanjo kuho, ne more aprovizacija ugoditi. Vsled neznatnih zalog je nemogoče drugače razdeljevati premog, kot ga do sedaj razdeljuje mestna aprovizacija. Aprovizacija se je resno trudila in še se trudi, da dobi Ljubljana premog. Neštete osebne in pismene intervencije so do danes še malo zale in odpira se žalostno poglavje aprovizacije s kurivom, ki je vedno bolj težko, čim bližje se bliža zima. Če bo vsaj za kuho dobiti dovolj premoga, je veliko vprašanje. Veliko manjkanje kuriva gotovo ne bo rešeno, če b do merodajna me-

sta nalazovala neznatne množine premoga, ki pri današnji potrebi ne pomeni skoraj nič.

## Divji koštanj in želod

kupuje po dnevnih cenah tvrdka  
**VIKTORIJA FANHOLCER,**  
Pražakova ulica 4, Ljubljana.

## Vrvica

pletena  
iz  
celuloze

# E. MENASSE

Skladišče in zastopstvo  
papirnih tovarn v  
TRSTU.

## F. BATJEL

Prej v Gorici.  
Ljubljana, Stari trg 28



Moška in ženska  
dvokolesa  
še s staro  
pnevmatiko

šivalni in pisalni stroji, gramofoni, električne žepne svetilke. Najboljše baterije.

Posebno nizka cena za preprodajalce.

**Mehanična delavnica**  
na Starem trgu št. 11.

## Konsumno društvo

za Ljubljano in okolico

R. Z. Z. O. Z.

v Ljubljani.

Pisarna: Ljubljana—Šiška, Kolodvorska ul. 56.

Osrednje skladišče: Kolodvorska ulica 56.

Prodajalne:

1. Ljubljana—Šiška, Kolodvorska ulica 56.
2. „ Sodne ulice 4.
3. „ Krakovski nasip 10.
4. „ Udmat, Bohoričeva ulica 12.
5. Vič—Glince, Tržaška cesta.
6. Vič—Rožna dolina 165.
7. Tržič na Gorenjskem.
8. Sava (okr. Jesenice) na Gorenjskem.
9. Jesenice na Gorenjskem.
10. Koroška Bela—Javornik.

Prodaja se le članom.

Pristopnina 1 K.

Delež 40 K.

V letu 1916-17 (od 1. julija 1916 do 30. junija 1917) se je oddalo blaga med zadrušnike za 2.000.000 kron. Zadrušnikov (30. jun. 1917): 2500 rodbin.

Družbeno premoženje 1. junija 1917:

Rezervni zaklad K 20.400.  
Dispozicijski . . . K 11.750.  
Bolniški . . . K 15.000.  
Pogrebni . . . K 1.000.  
Penzijski . . . K 6.000.  
Deležni . . . K 60.000.